

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Váczi körút 23.
hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt —
Fél évre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

M E G J E L E N I K M I N D E N P É N T E K E N .

Tartalom:

Az őszi ülésszak kezdetén. Irta: Dr. V á z s o n y i Vilmos. — Nyílt levél a pozsonyi főrabbihoz. Irta: Ehren-
heil Mór. — Róvás. Irta: Dr. E n y e d i Mátyás rabbi. —
Reusz Károly. — Pár szó egy felekezeti ügy érdekében. M a n d l
Páltól. — A francia zsidók. — Az erősek. B e r n s t e i n
A. elbeszélése. — Hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1892 october 2) 5633. Tisri hó (30 napos)
11-ike. Hétfő 12-ike. Kedd 1 -ika. Szerda 11-ike. Csütörtök 15-ike.
Szukósz-ünnep első napja. Péntek 16-ika. Szukósz-ünnep
második napja. Szombat 17-ike. Sabosz-Chólhammóéd.

Az őszi ülésszak kezdetén.

Gyanakodni hasznos, mert a politikában a hit ritkán boldogít; de gyanusítani nem illik, mert a gyanusítást igen keskeny mesgye választja el a rágalomtól. Békés magatartásra, kedvező ígéretre le kell eresztetni a fegyvert, mert az eredmény a lényeges és nem a harc; de a fegyvert elhányni nem tanácsos, mert senki sem tudhatja előre, hogy mit hoz a jövő. Ezt tartotta szem előtt a zsidó felekezet egyenjogúságának keresztülvitelére alakult végrehajtó bizottság, midőn a kultuszminiszter kötelező, határozott nyilatkozata után kimondta, hogy ez időszert a kérvényezésnek szükségét nem látja, de egyuttal hozzátette azt is, hogy működését mindaddig nem tekinti befejezettnek, míg az egyenjogúság törvénybe iktatva nincs.

Voltak, a kik a végrehajtó bizottság határozatát félremagyarázták, rossz élczekeket faragva a permanenciában levő bizottságról, mely nem ad magáról életjelt, vagy kárörvendő hangon hirdette, hogy a bizottság örök álomra szenderült. Csalódnak. A bizottság nem alszik, nem is halt meg, csak hallgat. Hallgat, mert eddig a hallgatást parancsolja a kitűzött cél. Hallgatása nem jelent gyávaságot, nem jelent

lemondást, ez a férfiak hallgatása, a kik nyugodtan várják meg a férfias határozottsággal adott ígéret beváltásának kitűzött idejét, de elvannak tökéelve arra, hogy a rájuk bizott ügyet semmi körülmények között cserben nem hagyják. Korai tehát az élcz, elhamarkodott a káröröm. A bizottság él és élni fog, míg célját meg nem valósította; szavát hallani fogják, lételéről tudni fognak, ha a helyzet úgy kívánja, a felekezet belső és külső ellenségei.

Az őszi ülésszak kezdete az az időszak, melyre a kultuszminiszter törvényjavaslatának benyújtását ígerte. Az őszi ülésszak itt van, nagyon rövid idő múlva tudni fogjuk tehát, hogy hanyadán vagyunk és ahhoz szabhatjuk további eljárásunkat. Kellemetlenül érinthet ugyan, hogy a miniszterium javaslatát eddig sűrű homály fedi és eddig még semmi sem szivárgott ki terveiről; de jelenleg még semmi sem jogosít fel arra, hogy a kultuszminiszter adott szavában, félre nem magyarázható ígéretében kételkedjünk és politikai jellemét gyanusítsuk. A képviselőház most még érdemleges munkát nem végez, alig is fog végezni, míg a delegációk tárgyalásaikat be nem fejezik. A komoly aggodalomra csak akkor lesz ok, ha az érdemleges munkaprogramm pontjai közt nem lesz

ott a legelsők közt a megígért törvényjavaslat. Nem hiszszük, hogy ez az eshetőség bekövetkeznék, de ha elérkeznék, bátorkodunk majd kérvényünkkel a kormányt egész tisztelettel ígéretére figyelmeztetni. És bizunk abban is, hogy hitsorsosaink a képviselők sorában, a mint férfias magatartásunkkal rá tudják bírni a kormányt, hogy ígeretét megtegyje, ragaszkodva eddigi magatartásukhoz, rá tudják majd esetleg bírni arra is, hogy ígeretét megtartsa.

Eddig nincs ok a bátortalanságra, a csüggedésre, habár a nyári meleg halása alatt rémhírek keltek is szárnyra egyenjoguságunk ügyéről. Az egyik rémhír azt beszélte, hogy a kultuszminiszter állásától meg fog válni és utódát az általa tett ígeret természetesen nem kötheti. Nos hát eddig a kultuszminiszter elég erősen ül székében és elvégre is ígeretét, mely egy felekezet jogi helyzetére vonatkozik, nem tehette a maga felelősségére, hanem csak az összkormány nevében és helyeslésével. Ígerete nem csak őt kötelezi tehát személyesen, hanem köti az egész kormányt és be nem tartására csak az egész kormány változása szolgálthatna kifogást. Kifogást mondok, nem okot, mert az egész szabadelvű párt helyeslőleg vette tudomásul a kultuszminiszter ígeretét és e helyesléssel erkölcsi kötelezettséget vállalt arra, hogy felekezetünk egyenjoguságát pártprogramjába beveszi és bármely kormányt megvalósítására készíti.

A másik rémhír a kormányhoz közel álló egyik napilap hasábjairól indult utnak. Egy jóakarattól csurgó cikkben ki lőn fejtve, hogy az egyenjoguság törvénybe iktatása a főrendiházban veszedelmes zátonyra fog kerülni, miért is éppen a zsidóság érdekében jó volna talán a kérdés megoldásával addig várni, míg a méltóságos főrendek kedve jobbra fordul. Így érvelt a »Magyar Ujság«. A cikk tendenciózus volta első pillanatra szembeszökő volt. A főrendiház állítólagos ellenzéséről szóló elbeszélés a rettegés hangján lett ugyan elmondva, de azért egy kis figyelemmel ott lehetett látni a sorok közt a »felhívást a keringőre«, az óhaj-tást, vajha tenné meg a főrendiház, a mitől a cikk oly borzasztóan félt. Mert különben mi-

csoda célja lett volna annak, már jó előre a főrendiház oppozíciójáról beszélni, mikor a főrendiház még egyetlen hanggal vagy mozdulattal sem árulta el, hogy milyen lesz a kérdésben követendő magatartása. Mert különben, hogyan juthatott volna a cikk arra a furcsa következtetésre, hogy a főrendiháznak talán bekövetkező ellenzése miatt vegyék le egyenjoguságunk kérdését a napirendről, holott a tüntetőleg hangoztatott nagy jóakarat mellett azt kellett volna mondania, hogy a nemzet akaratát kifejező képviselőháznak az ügyet elejtenie nem szabad és a kormánynak minden befolyását latba kell vetnie, hogy a javaslat a főrendiházban is keresztül menjen. És azután a cikk, midőn kifejtette, hogy várni kell addig, míg a főrendiházban jobbak lesznek a viszonyok, elfelejtette megmondani, hogy mikor következik be ez a boldog állapot és elfelejtett amellelt agitálni, hogy a főrendiházat reformálják, hogy az többé a reformok gátja ne lehessen.

Bár a cikk a kormányhoz közel álló lapban jelent meg, nem hihetjük, hogy hiven visszatükrözné a kormány nézeteit. Eltekintve a politikai szótartás kérdésétől, felteszünk annyi jó ízlést a kormányról, hogy nem kapaszkodik olyan borzasztóan komikus kifogásba, hogy a javaslatot, mert talán megbukik a főrendiházban, már benyújtása előtt megbuktatja önmaga. És a mint mi feltételezünk ennyi jó ízlést a kormányról, az meg feltételezhet a zsidóságról annyi politikai érettséget, hogy azt holmi főrendiházi manővrozásokkal megijeszteni nem lehet.

A főrendiház ellenzése eddig vakhír, melyet semmiféle jel sem támogat; de a zsidóságnak ügyelnie kell arra, hogy helytelen magatartással ezt az ellenkezést esetleg fel ne keltse. Az elkeresztelési kérdésben a zsidóság szerepe nem lehet más, mint a legteljesebb közönbőség. Ha e szigorú neutralitást elhagyja, ha rokonszenvével a küzdő felek egyikét vagy másikat támogatja, okvetlenül magára zudítja az ellentábor féktelen haragját és ez a harag a főrendiház magatartásában nyilvánulni fog. Mindenkor azt hirdettük, hogy a zsidóságot

életérdeke köti a szabadelvűséghez s most sem akarjuk azt tanácsolni, hogy a zsidóság ravasz módon vonja ki magát a szabadelvűség érdekében folytatott harczból. Eddigélé az elkeresztelési harcznak a szabadelvűséghez semmi köze, a katolikus és a protestans álláspont egyformán felekezeti szempontokon épültek. Az 1868: 53. tczikk, mely a mi irott szégyenünk, nekünk drága palladium nem lehet és az a vallásszabadság, mely csak a szülők szabad rendelkezési jogának védelmében nyilvánul, nem kelthet bennünk lelkesedést.

A magyar katolikus egyház feje a békét választotta jelszavául. Sokan kétségbe vonták e jelszó őszinteségét. Mi nem szólunk még hozzá a vitához, de ha felekezeti egyenjoguságunk a főrendiházban szőnyegre kerül, majd látni fogjuk, mit ért a herczegprimás béke alatt. Ha a főpapság azt a magatartást fogja követni egyenjoguságunk ügyével szemben, mint az alsó papság fanatikus közlönye, ha megtagadja felekezetünktől az egyenlő jogot, holott annak megadása a katolikus egyháznak kárára nem válhatik, a »pax« jelszava hamisítatlan világításban fog állni a közvélemény előtt. Bizunk a herczegprimás sokat dicsért, fenkölt szellemében és bizunk politikai eszélyében. Mert ha a főpapság ellenségünknek bizonyul, felekezetünket egyenesen behajtja a protestantizmus karjaiba. Pedig bármily nagy véleménynyel legyen a katolikus egyház a maga erejéről, az egyesülten haladó protestantizmussal és zsidósággal diadalmasan nem állhatja ki a szellemi mérkőzést.

Bármit hozzon a jövő, a magyar zsidóság bizhatik abban, hogy azok, a kik nehéz és egészségtelen álmából felébresztették, nem fogják elárulni a rájuk bizott szent ügyet. Az eszközök tekintetében lehet közöttük eltérés, de gyáva szőkevény és áruló nem fog akadni közöttük. Azért hát várjuk meg nyugodtan a döntés időpontját, bizzunk, reméljük és — tartunk szárazon puskaporunkat!

Dr. Vázsonyi Vilmos.

Nyílt levél

— a pozsonyi főrabbihoz. —

Tisztelendő Ur!

A magyar képviselőház őszi ülészeit f. hó 26-án megnyitották. Az érdemleges munkába ugyan nem lehet mindjárt belekapni, mert a delegációk összeülése következtében a képviselőházi tárgyalásokat el kell halasztani, de egy dolog bizonyos. A delegációk tanácskozásainak befejezte után C s á k y gróf bé fogja váltani f. évi május hó 27-én tett ígéretét és a zsidó felekezet recipiálása iránt törvényjavaslatot fog benyújtani. És ez a körülmény az, mely engem, az orthodox zsidók szolgálatában elaggott embert arra ösztökél, hogy ez alkalommal az alábbi sorokkal forduljak tisztelendőségéhez.

Az orth. pártnak a receptió kérdésében tanusított eddigi magatartása a zsidóság minden rétegében hazánk határain túl is elvitázhatlanul kínos benyomást keltett. Senki arra elkészülve nem volt, hogy éppen az a párt, mely a zsidó vallásnak megőrzését és gyakorlását irta zászlajára, ezen vallás államilag való elismerése ellen, minden néven nevezendő tarthatatlan ok nélkül, megfuvatja a harczi riadót. És különösen a külföldön, a hol a mi sajátlagos viszonyainkat eléggé nem ismerik, kénytelenek voltak ezt a föllépést mint a legnagyobb mértékben érthetlent megítélni és egyuttal határozottan el is ítélni.

Az orth. párt feje a receptió eszméje ellen irányuló agitációit avval igyekszik a jogosultság színében tüntetni fel, hogy az ellenpártra ráfogta, miszerint az a receptió czégre alatt nem kevesebb, mint az orthodox autonomia és külön szervezet megsemmisítésére törekszik oly czélból, hogy az ország egész zsidóságának egységes, központi igazgatását megvalósítsa, úgy, miként azt eredetileg a kongresszus részéről terveztek.

Tisztelendő Uram! A congressisták veséjét mi meg nem vizsgálhattuk, ennél fogva nem is vagyunk abban a helyzetben, hogy apodictice állítsunk és azon állítás felelősségét, hogy ezt a tervet az ellenpárt többé megvalósítani nem akarja, magunkra nem vállalhatjuk.*) De egy dolog elvitázhatlan: az ok, mely miatt a congressista párt annak idején a congressuson az egész zsidóság központi igazgatására törekedett, most már absolute nem létezik. Akkor a congressisták között a rabbiszeminariumnak és más instituczióknak megteremtéséről volt szó az iskolaalap terhére, mely tudvalevőleg Magyar- és Erdélyország minden zsidójának

*) A receptionális mozgalomnak semmi köze az egyesítéshez. A receptió czélja a receptió. Mellékezők csak a roszakarat imputálhat bizottságunknak. A mozgalom nem pártból, nemis a congressusi párt központjából indult ki. Szerk.

közös tulajdonát képezi. A congressusi párt vezetői amiatt akarták az egységes organisatiót megteremteni, hogy az iskolaalap hovatfordítása tekintetében az öszszesség nevében intézkedhessenek. A centralisatio tudvalevőleg nem sikerült nekik, mindamelltt a sors annyira kedvükben járt, hogy az orthodoxok protestatiója daczára az iskolaalapot felhasználták a szeminárium, tanítóképző stb. javára. Miután ez megtörtént, nézetünk szerint olyan ok fenn nem forog, melymiatt a congressista pártnak az orthodoxokkal való egybeolvadásra az egységes szervezet megteremtése által komolyan kellene törekednie. Az az aggodalom, mintha a congressisták az egész receptionális mozgalmat arra használnák fel, hogy az egész zsidóság számára egységes szervezetet íeremtsenek, ennél fogva teljesen tartahatatlannak tetszik előttünk.

De ha a neolog pártnak ez a terve még most is előtérben állana, az orthodoxok részéről való küzködés akkor is teljesen jogosulatlan, és a zsidóságot megbélyegző volna. Hogy minden veszélynek elébe vágjanak, az orthodoxoknak a receptió-törvényt külön kérvényben kellene sürgetniök, melyben hangsulyoznák, hogy zsidó létükre törekszenek a receptióra, de csak azon föltétel alatt, hogy eddigi autonomiájukban és külön igazgatásukban általa kár ne essék, miután ezen autonomia tönkretétele az orthodox zsidóságra nézve a legkínosabb lelkiismereti kényszert vonná maga után.

Tisztelendő uram! Talán már elég része volt a magyar orth. zsidóság táborának a tévelygésben és zürzavarban! E szomorú látványnak ideje volna véget szakítani! Most itt van az arra való alkalom, hogy az orth. zsidóság rehabilitálja magát, avval, hogy lehántja magáról a szégyent, melyet a zsidó felekezetnek a többi felekezettel való egyenlővé tétele ellen vivott küzdelmében szedett magára.

Csak valljuk be őszintén, hogy a receptió elleni viaskodás, melybe bünös izgatások folytán kerültünk, nem volt zsidóhoz való; valljuk be továbbá, hogy a külön orth. igazgatás a zsidó élet érdekében, lelkiismereti kérdésben mulhatatlan szükség, ami azonban nem szolgálhat a két zsidó felekezet bizonyosságára. Ez utóbbi félkegyelmű theoriát hiszen napról-napra óráról-órára desavualják. Fölösleges és fárasztó munka lenne a vonalkozó eseteket az egyes hitközségek életéből összegyűjteni. De álljon itt mégis ez az egyetlen példa: X. városában van congressusi vagy statusquo hitközség. A rabbi, a metszó és a hitközség valamennyi funkcionáriusa és az orth. iroda tanai szerint nem kevésbbé valamennyi hitközségi tagja ki van taszítva a zsidóság kebeléből. Ez a hitközség ma kijelenti, hogy eddigi alapszabályait elveti, mert az orth. szabályzat szerint akar alakulni. A hitközség evvel orthodoxá válik és belekerül az ugynevezett »hithí« zsidóság szövetségébe. Bámulatos! Rabbi, metszó, többi funkcionárius maradnak ugyanazok, a berendezésekben

sem esik változás — és mégis hirtelen minden koser lett. A mi a rabbit, metszóket, egyéb alkalmazottakat és valamennyi hitközségi tagot illeti, hát azokat az orth. szabályzathoz, illetőleg az orth. irodához való csatlakozás folytán »megtértek«-nek tekintik. De a konyhaedények, melyekben még előző napon »meg nem engedett« és »tisztátalan« ételeket főztek, vajjon miként váltak »tiszták«-ká azok? Az edények csak nem »térhettek meg«? Nyiltan szólván, nekünk olybá tetszik a dolog, hogy itt néminémű szélhámosság történt csakugy, mint a milyen jogosult szélhámosság az, midőn Sulchan-Aruch hitközségeket kiközösitenek pusztán azért, mert az orthodox irodához nem csatlakoztak.

De elég volt a szóból! Térjen tisztelendőséged a receptió kérdésében, Izrael becsületére válva, a helyes utra — minden egyéb majd önként rátér aztán az igaz ösvényre.

Ehrentheil Mór.

Rovás.

Kolozsvártt, szeptember hó.

Minapi észrevételeink a hazai orthodoxia kulturális állapotának tárgyában, meglepéssel konstatáljuk, igénytelenségük ellenére is el nem tévesztették hatásukat az érdekelt körökre. Kitünik ez egyfelől ama bizonyos czéző sajtó ingerültségéből, mely kizárólag a m o n d v a c s i n á l t orthodoxiát képviseli, és kitünik másfelől ama helyeslő nyilatkozatokból, melyeket a b e c s ü l e t e s konzervatimizmus némely hiveitől vettem. A mindkétnemű közlések ellentétességük mellett is egybehangzóan azt bizonyítják, hogy magának az orthodoxiának kebelében élénken él a maga sajnálatos hátramaradottságának tudata. Ez pedig igen fontos körülmény, mert a baj beismerése első lépés már annak orvoslásához.

Más kérdés az, hogy mennyiben bir a hazai zsidóság műveltebb része, melynek, a mint a multkor jeleztem, kötelessége volna testvéreit magához felemelni, ebbeli feladatának tudatával. Mondjuk ki jó előre, hogy lehetőleg csekély mértékben. Mert mit teszen a hazai zsidóság a kultura érdekében általánosságban? A hitközségek a maguk hatáskörében igen sokat, olykor erejüket felülmulót, az egyesek pedig lehetőleg még többet: nemzeti kulturális intézményeink és egyleteink fölös módon részesülnek pártfogásban épen zsidó részről. De mit teszen a felekezet mint ilyen a közműveltség fejlesztéseért? A felelet e kérdésre sajnálatosképpen csak az lehet, hogy: semmit sem. Van-e zsidó gymnaziu-munk? Nincs. A Freystädtler iskolája? Az legfeljebb zsidó jellegű intézet leszen, mely nem a zsidóság öszszeségének, csak az egyes zsidónak amugyis elismert áldozatkészségét dicséri. De tovább megyek. Vannak-e zsidó népiskoláink? Nincsenek! Nincsenek! — Hogyan?!

Nem-e tart fenn számos zsidó hitközség legalább négyosztályu népiskolát? Ám igen; de mi érdeme ebben a felekezetnek? — Avagy csupa szubtilis szó-disztinkció az, a mit itt mivelünk?

Lássuk tehát. A tanítóképezde és a rabbi szeminárium olyan o r s z á g o s jellegű intézetek, melyek lételüket igazán a hazai zsidóság egyetemének — köszönhetnék, ha nem létesültek volna és tartatnának fenn jórészt nem épen spontán akarattal és eredetileg épen nem ilyen célra összetett alapból. A küzdelem ellenben, melyet ez intézetek tanulói megélhetésük céljából végigvivni kénytelenek, eléggé bizonyítja, hogy nincs érzékünk a hitközség keretén túlmenő nagy felekezeti kulturális alkotások iránt. Ha a keresztény felekezetekről akarnánk példálózni, ez igazságot még szembetűnőbben lehetne demonstrálnunk.

De itt egy bevallással tartozom. A magam részéről nem vagyok barátja a felekezeti iskolának, melyet az objectiv tudományosság álláspontjáról határozottan perhorreskálandónak tartok. Nem is zsidó találmány az és a zsidóság nem is szorult volna reá soha. De mióta a felekezetiség szétbomlasztó szelleme — a katholicizmusról és protestantizmus közötti antagonizmusból eredőleg — annyira elharapózott a közéletben, hogy ennek minden egyes mozzanatára ráüti a maga bélyegét, azóta nekünk is bele kellett mennünk a konfeszszionalizmusba. De mi — igen helyesen — nem mentünk elég messzire. Először azért, mert már az elemi iskolánál megállapodtunk, másodsor, mivel idáig sem mentünk el mindenütt. Avagy nem kellene-e minden zsidó hitközségben, ahol elegendő a tanköteles gyermekek száma, legalább elemi iskolának lennie? Nos, én névvel jelölhetnék meg számos 400 családig menő zsidó lakossággal bíró helységeket, a hol nincs felekezeti népiskola.

Hogy miért nem állítanak fel ott maguk az illető hitközségek iskolát? Tegyük fel — és e feltevés sok esetben alaposnak fog bizonyulni — hogy a „két felekezet, ismert teoriájának gyakorlati alkalmazása folytán szét vannak forgácsolva az erők s így nagyobb alkotásokra még ahol meg is volna az akarat, nincs meg a tehetség. Nem-e volna kötelessége ily esetben a felekezet műveltebb részének a lehetőséget megadni arra nézve, hogy az oly égetően szükséges iskola létrejöjjön, teszem az illető hitközségnek adandó kölcsönösszeg képében? Ilyen kölcsönt a nagyobb hitközségek és egyesek adakozásából, valamint az izr. iskola-alap és netaláni egyéb segélyforrások igénybevételével előteremténie az izraeliták országos irodájának, mely egyébként annyi szeretettel és cél tudatossággal intézi a felekezet ügyeit, lehetne aránylag könnyű feladata, a mihez még hozzájárulhatna a nevezett iroda által kieszközölni támogatás a kormány részéről, melytől csak nemrégiben hallottunk szinte entuziasztikus nyilatkozatokat az iránt, mennyire bacsúli a zsidó népiskola

szolgálatait a nemzet és a magyar állameszme érdekében.

De ha az e nemű elismerésre méltán rászolgált a zsidó népiskola, mennyivel nagyobb volna a szolgálat, melyet az ajánlottuk módon létesítendő népiskolák tehetnének a felekezet egységesítése és az orthodoxia művelítése szempontjából ott, a hol, mint Erdélyben és a többi keleti megyékben, mindkét szempont köztudomásulag annyira el van hanyagolva.

Ezekből a szempontokból lett volna csak igazán szükség egy zsidó-magyar közművelődési egyletre, melynek létrejötte alighanem abból az okból hiúsult meg, hogy a terv előkészítői és propagálói nem fejtették ki kellő szabatossággal és világossággal programjukat egyfelől és hogy a megappellált irányadó zsidó közvélemény nem volt kellően tájékozva az itt szóba jövő, jobbára félreeső és a műveltebb zsidó elemeket (melyek tájékoztatással szolgálhattak volna) nélkülöző vidékek kulturális állapotáról másfelől. Különben nem volna érthető, hogyan állithatták akár komolyan, akár kifogás képen a hivatott körök, hogy ilyen egyletre nálunk nincs szükség. A kinek módjában áll megfigyelnie egy, a »legsötétebb Erdélyből« származó gyermek fejlődési menetét; a ki látja, mint jut ez a gyermek a katholicus iskolában, a hol krisztológus imákat és papisztikus szellemben előadott történetet tanul, eleinte öntudatlan, majd tudatos ellenmondásba a szülői házból magával hozott megemésztetlen, tehát nála gyöngye alapon álló tradíciókkal; a ki figyelemmel kíséri az ifjúvá lett gyermeket a középiskolában és utóbb az egyetemen mint lazulnak mindjobban a csupán békóknak érzett kötelek, melyek őt valamikor felekezetéhez fűzték, mignem a »végzett« ember végleg el nem szakítja őket, hacsak a még életben levő apa vagy (örökölhető) nagy apa kedveért nem türtözteti magát egyideig; a ki az efféle gyakori jelenségek előtt szemet nem akar hunyni: annak akarnia kell felekezeti lanügyünk mai tarthatatlan állapotának megváltoztatását akár egy közművelődési egyesület útján, akár a fent jeleztük módon, akár még egyéb eszközökkel is.

Hogy milyenek volnának ezek az „egyéb“ eszközök? Csak egyet említek meg izelítül; mert tudom, hogy többet nem fognak kérni belőlük. Ha inyünkre van egy új osztrák-magyar közösügy, a bécsi alliance készséggel vállalkoznék reá, hogy néhány iskolát alapítson nálunk. Nincs reá egyenes megbízásom, de mégis kijelenthetem, hogy némely, vezetésünktől különösen elhanyagolt helyekre, tényleg kezdik fontolóra venni a dolgot, mert egyedül a maguk erejéből képtelenek iskolát állítani, melyre pedig égető szükség van. Hát hiszen amugyis jó hírnevünknek külföldi hitsorsaink szemében nem árthatna, ha egy csapással egy sorba és kategóriába jutna a szegény magyar zsidóság a galicziai, bulgáriai, kisázsiai, észak-afrikai stb. hitrokonok-

kal, a kiknek számára hasonlóképpen a bécsi és párizsi Alliance állít iskolákat!

Avagy nem-e volna legjobb és legkényelmesebb egy »Hirsch báróra« várunk?

Ajánljuk a felhozottakat az irányadó körök figyelmébe.

Dr. Enyedi Mátyás rabbi

Reusz Károly.

Folyó hó 30-án (kolnidre estéjén) 80-ik évét tölti be a pesti Chevra-Kadisa elnöke. A kiválóan humanitárius intézmény, mely csak az utolsó 3 évben közel félmillió forintot áldozott a felebaráti szeretet és jótékonyosság oltárán, Reusz Károlynak vezetése alatt a világ legnagyobb e nemű inténcziójává lett, a mely — mint ezt a három évről három évre ismétlődő és a mult év végén lefolyt felvételek, midőn 1000-nél több új tag lépett a Chevra kötelékébe — bizonyítják, folyton növekedik, elismerésben, közkedveltségben folyton gyarapodik, úgy hogy áldásos működését mind szélesebb körre terjesztheti ki, a szenvedők és ügyefogyottak javára mind intenzívebben munkálkodhatik

A Chevra Kadisa előljárósága és választmánya, hogy elnöke 80-ik születésnapját méltóan megünnepelje és iránta való szeretetét és tiszteletét maradandó módon kifejezésre juttassa, elhatározta, hogy a Chevra-Kadisa **Reusz Károly nevére 10.000 frtos alapítványt tesz**, melynek kamatai évenként négyszer jussanak kiosztásra Reusz Károly által megjelölendő oly szegények közt, kik házbérüket megfizetni nem képesek; a kijelölés joga később a Chevra előljáróságára megy át, de az alapítvány örök időnkig Reusz Károly nevét fogja viselni és másra, mint a megjelölt célra fordítani nem szabad. Az alapítványlevelet f. hó 30-án délelőtt Dr. L. ó w. Tivadar vezetése alatt a Chevra-Kadisa egy küldöttsége fogja a szeretett elnöknek átadni és a Chevra üdvözlétét tolmácsolni.

Ritka kitüntetés ez, sőt a fővárosi zsidóság életében nincs példa rá, hogy a hitközség vagy a Chevra Kadisa elnökét így tisztelte volna meg, de ritkák az érdemek is, miket Reusz Károly magának a Chevra-Kadisa emelése körül szerzett, sőt a fővárosi zsidóság életében nincs példa rá, hogy egy ilyen egyesület elnöke, mint ezt Reusz Károly 16 év óta teszi, e g é s z idejét, egész tevékenységét kizárólag az általa vezetett, csak nemes célokat követő nagy szövetségnek szentelje.

Reusz Károly, mióta 1876-kán elnökké választották, csakis a Chevra-Kadisának él, azé minden törekvése, minden gondolata, minden érzése. 80 éves, de még nem is öreg. Szelleme friss, pezsgő, akár egy ifjú; beszéde átlátszó, tiszta, ötletekben gazdag; kijelentései dus tapasztalatok szülte bölcsesség; testtartása egyenes akarata vas, szive arany. A kik ott láttuk őt a felvételeknél, 10 napon át naponként 10 óra hosszáig elnökölni, száfélé felvilágosításokat adni, tárgyalni, beszédeket tartani, áhítattal teltünk el a csodás aggastyán iránt, kiből annyi a lelkesezés, az idealizmus, a kitartás, az önzetlen odaadás és munkaerő, hogy a folyton szélesedő munkakör daczára fikarcnyit sem enged át másoknak az ő feladataiból. Mert Reusz Károly oly vezér, ki a szó legzigorubb értelmében v e z e t i s. Sok van benne a régi

«ros-medina» autokrátiájából, a mit azonban enyhít modern felfogása és mindenek fölött páratlan jó szíve.

Reusz Károly konzervatív gondolkodású és ilyen irányban vezeti a Chevrát is, de nem zárkózik el az idő és a haladás követelte újítások elől, mik a vallást, vagy vallásos traditiót nem érintik. Alatta pl. magyarrá vált az egész administráció és a jegyzőkönyveket is magyarul szerkesztik meg, de nem engedte meg pl. azt, hogy a Chevra gyászokcsijaira koszorukat függeszenek, hogy a temetéseknel a traditiót sértő pompát fejtessenek ki, hogy a temetőben szobrokat, képeket állítsanak fel, vagy hogy oly sírköveket állítsanak, melyen héber felirat nincsen. Ismeri a fővárosi zsidóságot, mint senki más, itt született, itt töltötte egész életét. E zsidóság pulzusán tartja kezét és tudja, mi üdvös neki és mi káros. Adja az jószág istene, hogy még soká, soká érvényesíthesse nagy belátását, bölcs vezetését a zsidó jótékonyosság és a zsidó kegyelet szolgálatában. „Akit így áldottál meg, isten, hadd meg minékünk még soká mintaképnek“.

Sz.

Pár szó egy felekezeti ügy érdekében.

Tudvalevőleg a zsidó hitközség nem biztos jövedelmek alapján álló parochiák birtokában van. A zsidó hitközségnek gazdag patronusai, avagy dusan javadalmazott praelátusai nincsenek, kik hivaikat és hitközségeiket szükség esetén vallási és kulturális intézményeik létesítése és fenntartása körül némileg segíthetnének. Minden egyes izr. hitközség saját anyagi erejére utalva, létesíti és tartja fenn kebelében fennálló intézményeit. Ennélfogva a kisebb zsidóhitközség legjobb akarata mellett sem járulhat oly intézmények létesítéséhez, melyek háztartási költségeinek határán kívül esnek.

Ily helyzetben vagyunk már régóta azon szegény és szerencsétlenül járt rokonhitközségekkel szemben, melyek templomuk, vagy iskolájuk felépítése alkalmával segélyért folyamodnak hozzánk.

Átlag számítva, évenként tíz szegény hitközség kopogtat be yűjtőivekkel felszerelt segélykérvényekkel országszerte minden hitközséghez, kérvén, hogy ujonnan felépítendő, tűzvész avagy egyéb elemi csapás által elpusztult templomuk vagy iskoájuk felépítési költségeihez segélyösszeggel járuljon, és e célra a hívők részéről is adományok gyűjtsenek. Ilynemű kérvények, a legtöbb esetben, tekintetbe nem vehetők, első sorban azért, mivel potom adományok a célnak meg nem felelnek, de legkivált azért, mivel minden hitközség, csak néhány jobbmódu és gazdag hitközség kivételével, háztartásának legszükségesebb kiadásai alapján kivetett költségvetése szűk keretében mozogván, rendkívüli kiadásokat nem tehet, ha csak a mérleg egyensúlyának megingatását kockáztatni nem akarja.

Valahányszor tehát oly eset fordul elő, hogy valami szegény hitközség ilyenemű kérvényét a fent körülírt okoknál fogva eredmény nélkül kell hagyynom felette kellemetlen érzés hatása alatt állva, azon

tünődöm, miképpen lehetne e bajos tünetnek elejét venni.

Bár jól tudom, hogy minden kezdet nehéz, főleg ott, hol egy egész felekezetnek szoros összetartására volna szükség, de mégis erkölcsi kötelességemnek tartom ez irányban fölszólalni és e baj elhárítása céljából szerény nézetemet e becses lap hasábjai útján közölni.

Első sorban azon kérdés merül fel, mikép lehetne e baj megszüntetése céljából egy országos jellegű felekezeti intézményt, melynek feladata volna szegény és segélyre szoruló hitközségek vallási és kultusz-intézményeinek létesítése körüli támogatása, életbe léptetni?

Véleményem szerint ez aképpen volna foganatosítandó, hogy az ország területén lévő zsidó hitközségek mindegyike, számarányához képest 10 éven keresztül bizonyos összeggel járulna egy alaphoz, mely 10 év lefolyásáig érintetlenül maradna.

Továbbá az országos izraelita iskola-alap kamatainak azon részéből, mely évenként vallási és iskolai célokra fordítatik, egy jelentékeny rész 10 éven keresztül ugyanezen célra alakítandó alaphoz volna csatolandó.

E fent jelzett kis forrásból eredő és a hitközségek által a 10 év lefolyása után is évenként egy minimális s arányos összeggel való folytonos hozzájárulás által egyre nevelkedő tőke képezné azon felekezeti intézménynek alapját, melyből szegény hitközségek templomuk vagy iskolájuk felépítésénél esetről-esetre, a szükséghez képest, segílyt nyerének.

Azon kérdésre pedig, hogy e szent ügynek kivitelére ki volna a legilletékesebb közeg? egyszerűen azzal felelünk, hogy miután ily intézmény országos jelleggel bírna, ennek életbeléptetésére, illetve a terv keresztülvitelére csupán az izraeliták országos irodája élén álló vezérferfiak lehetnének a legilletékesebb tényezők, amennyiben ezek a hitközségekre vonatkozó statisztikai és egyéb szükségesebb adatokkal rendelkezve, a jelen év folyamán megindított országos szervezeti mozgalom után kilátásba helyezett kerületi elnökök gyűlése alkalmával Budapesten ez ügynek anynyival inkább szószólói és lelkes pártolói lehetnének, mert teljesen meg vagyok győződve arról, hogy nemcsak a hasonló helyzetben lévő, és ezáltal gyakran kellemetlenül érintett elnöktársaim, hanem minden egyes zsidó hitközség helysélssel és örömmel üdvözlőné ily felekezeti intézmény életbe léptetését.

Ha valahogyan sikerülne ily országos jellegű intézményt létesíteni, ez végeredményében az izr. vallás és kultusz fellendítésére üdvös szolgálatot

tenne, s egyszersmind a magyar izr. hitközségek az örökösen tartó s felette kellemetlen zaklatásoktól, valamint a szegény, segélyre szoruló hitközségek a méltatlan és elkeserítő visszautasításoktól egyszer s mindenkorra fel lennének mentve.

Keszthely, 1892. szept. hó.

Mandl Pál,
hitközségi elnök.

A francia zsidók

— antiszemita bevallás nyomán. —

»Zsidók és antiszemiták Európában« című Jean de Ligneau tollából megjelent vaskos antiszemita könyvért tulajdonképpen kár haragudni. Bolondos mű az, melyben a szerző Istóczyt megteszi zsidónak, elzaszi rabbikat antiszemita vezéreknek, rég elhaltakat a jelenben szerepeltet és élőket a középkorba helyez át. Azt azonban mégis megengedi nekünk a jókedvű szerző, hogy hazájára nézve higyjünk neki. Ő antiszemita célokból 18 oldalon keresztül felsorolja a francia zsidókat, kik a társadalom különféle köreiből előkelő szerepet visznek. Mi azt hisszük, hogy ez a tény a francia zsidóknak inkább becsületére válik. A Ligneau könyvében felsoroltakból im' e találomra kiszedett néhány szemelvény:

A senatusban: Naquet, Millaud és Lisbonne.

A képviselőházban: Cremieux, Dreyfus, Javal, Raynal, Reinach.

Államtanács: See, volt képviselő államtanácsos; Vallabrégue, Lyon, Saint-Paul előadók; Justin Seligmann, Meyer elsőrangú törvényülnökök; Fould Pál volt előadó; Fould volt ülnök.

Alispánok: (sous préfets) Cohen, Weill, Mayeur.

Főtanácsosok: (Conseillers généraux) Menandre, Why, Schowl

Megyei tanácsosok: (Conseillers de Préfecture) Cremieux, Oury.

A párisi városházban: Leven, Strauss, Ma yer.

A nyilvános oktatásügynél: Bré d, Manuel, Heuman főfelügyelők, Sylvain előadó az irodalmi fakultáson (Páris).

A feliratok és szépirodalom akadémiaja: Derenbourg, Oppert, Breal, Weill.

A tudományos akadémia: Halphen, M. Lévy, Loewy, Lippmann.

Művészetek akadémiaja: Rothschild br.

A politikai és moraltudományok akadémiaja: Frank Adolf.

Az orvostani akadémia: Hayem, Javal, Sée, German, Sée Mark, Worms.

A főtanulmányok gyakorlati iskolája: Javal, Weill, Bréal, Darmsteter, Derembourg, Halévy, Oppert, Loeb.

Hidak és utak: Bechmann György főfelügyelő.

Collège de France: Léwy, Frank, Oppert, Darmsteter, Bréal.

Sorbonne: (egyetem) Lippmann főmérnök, Darmsteter.

A földrajzi intézetnél: Loewy államtanácsos.

Hajógyárak: Vidal Abrahám-Albin igazgató.

Csillagdok: Loewy aligazgatója a párisi csillagdnak, Léwy Albert (bajai szü letésü hazánkfia) a monsourisi csillagdnál, Mannheim ezredes és Philippe a hidak és utak főmérnöke.

Tanárképezde: Weill, a görög nyelv tanára.

A mltegyetem: Halphen, tüzérségi főnök, cenzor Mannheim tüzérségi ezredes.

A jogi akadémia: Lyon-Caän rendkívüli tanár.

Az irodalmi fakultáson: Frank rk. tanár, Darmsteter.

Faculté des sciences: Lippmann, a phisika tanára.

Bánya-főmérnök: Leon Lévy.

A megyei muzeumok főfelügyelője: Marx Roge.

A rajziskolák főfelügyelője: Hirsch.

Semmitő törvényszék: Bedarrides elnök.

Főlebbezési bíróság: Bloch, főügyész.

Hadügyminiszterium: Fribourg, hadászati főnök a törzstiszti karban.

Belügyminiszterium: Javal a közigazgatási szolgálatok főfelügyelője.

Festőművészek: Lévy Henrik L., Worms Gyula, Brandon, Bónheur Róza, Lievre Ede, Hirsch Alfons, Fribourg (legyezőfestő), Hirsch Emil (üvegfestő), Hirsch Sándor Auguste, a rajzitanítás és a muzeumok főfelügyelője.

Híres orvosok és sebészek: Strauss, Dreyfuss-Brisac főorv. a Ténon kórházban, Hayem György főorvos a Szent-Antal kórházban, Leven főorvos a Rothschild kórházban, Sée Márk sebész a városi betegápoló intézetben, Worms Gyula az északi vaspályának főorvosa, Weill Anselm ugyanott, Dreyfuss Nándor az omnibus-társulat orvosa, Emmerique elsőfoku ezredorvos, Lévy Emil elsőfoku főorvos stb. stb.

Bíróság: Wall Denis, a Seine-tribunal bírása, See albiró Chatillon sur Seine-ben, Lehmann Vilmos bíró Clermont-ban, Lévy albiró Bazasban, Weill (Tonos) Durand az Epernay-i törvényszék elnöke, Bére

biróhelyettes (Evreux), Leon Anselm tanácsos a Bordeaux-i cour d'Appelnél.

Írók és publiczisták: Benjamin Edmond, a képes lapok igazgatója, Bloch Louis a »Petit Journal« szerkesztői titkára, Schiller Armand, a »Temps« szerkesztői titkára, Reinach József, a »Republique Française« főszerkesztője, Dreyfuss, a »Nation« főszerkesztője stb. stb.

Katonatisztek: Brisac, Lambert, Hinstin Adolf, Lévy, See és Abraham tábornokok; Salvador. Lyon, Fis és Hinstin ezredesek; Aron tüzérségi ezredes; Lippmann és Naquet tüzérségi alezredesek; Nathan, Gomperz és Cerf parancsnokok; Heuman százados, tanár a saint-eyr-i katonai intézetben; Seligmann katonai intendanstartalékban; Leman katonai intendans egyttal főfelügyelője az algiri és tunisi katonai intendaturának; Hinstin hajóskapitány.

Közli: **Mandel Bernát.**

AZ ERŐSEK.

— Elbeszélés a kisvárosi zsidó népelethől. — (30)

Irta: **Bernstein A.**

Mendel mérgében és tartóztatott kiáltással fölkapta a karját, hogy a dühöngőt, aki az ő atyját gyalázta, egyetlen ütessel ellódítsa magától. Az ütést meg is tette, de nem az izgő-mozgó reb Abelet találta, hanem a gyöngö Salmet, aki a karjának utjába állt. Salme erre visszatántorodott a körülöttük állók közé, akik elestében fölfogták őt.

— Reb Salme! — kiáltott föl Mendel olyan hatalmasan és fájdalmasan, hogy a szava minden egyes hallgatóját végigborzogatta. — Reb Salme! — ismételte még egyszer a vad kétségbeesés hangján és utat tört feléje. Mindnyájan ismételték e kiáltást, mert első pillanatra csakugyan olybá tetszett a dolog, mintha az ütés veszedelmesen találta volna Salmet.

De mihamarabb más derült ki. Mendel körülkarolta őt és Salme, akiben csak elakadt az élet, tüstént magához tért. Nyomban tudta azt is, hogy mi történt és egyik karját Mendel nyaka körül fonván, a másikkal az ácsorgókat nyugtatta meg:

— Se baj! se baj! — szólt. — Csak nagyon meg találtam ijedni! kedves Mendel, kedves Mendel, hiszen te el sem találtál! Se baj, se baj! — beszélt oda az ácsorgók felé és igyekezett föltápáskodni. — Csak hagyj magamra kedves Mendel, csak hagyj; megbir engem a lábam! — így esenkedett; de megtántorodott és bele kellett kapaszkodnia a Mendel karjába. Aztán kérő, esengő szóval fordult a körülötte karéjban állókhoz:

— Meghihetitek, igazán, föl sem vettem! Gyere kedves jó Mendel, gyere, tartsunk befelé! Későre jár már — szólt ismét a báméskodókhoz — itt a templombamenés ideje! Se baj, no! — És ezen aggasztóan

megismételt erősködések közepette a halálra hült Mendel végre besegítette őt a házikóba és a csöndes szobába.

Még a templombaszólitó kalapács koppintásai sem tudták elszéleszteni a tömeget, mely összeverődött, pedig igazán imára hívogatott minden kapun. Az asszonyok és a gyerekek, akikből a tulnyomó többség kikerült, a történeteket hamarosan igen élénk discursus tárgyává tették. Az a kevés öreg, aki szintén ott lebzelt; előhozakodott minden rendű és rangú emlékezetes esettel, melyek nagy bajt hoztak a községre, mert valamelyik gibor megszegte a fogadalmát. Reb Abelének pedig sokkal érdekesebb témája akadt a találó szócskáihoz, hogysem valami soká tartogatta volna a haragját. Ő, akinek mint valami modern ujságírónak, az a szép hivatása volt, hogy a nap bármilyen eseményét szemlélődésével fűszerezze, azt bizonyította a tömeg előtt, hogy ebből bizony olyan jogeset kerekedik, aminő még nem volt mióta a világ világ. Mert eltekintve a Mendel fogadalmának megszegésétől, mely miatt a rabbi átkát vonta magára, melyet harsonával fognak neki kihirdetni, reb Abele — ez az ő találó szócskája — bebizonyította hogy Mendel olyan rugós ökör, aminőről a Mózes könyvei szólnak. De Mendel különben is a község költségein nevelkedett, ezért tehát a község ökre, míg ellenben Salme magán vagyont képező ökörnek tekintendő. Ez az eset azonban éppen olyan, minőt a legtöbb ötlettel és éleselműséggel a talmud tárggyal, mely szerint a fiskus sokszor valósággal a jelenlegi birói illetékességi ítéletekre emlékeztető kedvezményben részesül.

Reb Abele, akinek esze ágában sem volt, hogy Mendelt ő bizgatta föl, meg a legfölháborítóbb módon ő sértette meg és aki még kevésbé törődött azzal, hogy Salme a neki szánt ütést fogta föl, az ő tisztelőjének bámulata mellett nagy tetszést keltve, nyomban belegabalyodott a talmudi témába és be is takarította az enthusiasticus Nucho lelkesült tetszését, aki nem kevésbé volt elragadtatva a miatt, hogy az „érdemes zsidó“ még olyan poslevest is, melyet meg sem kapott, bele tud gyömöszölni a szent bibliai mondásba.

De e jelenet tanui között nem kis számmal voltak olyanok, akik tüstént a Mendel pártjára állottak. Hogy a fogadását megszegte, az nem tetszett előttük kétségesnek, „Zsidó ellen emelte föl a kezét“, ezt ténynek tartották és az a gibor, aki ilyesmit cselekszik, az olyan teremtés, aki a közbiztonság okából a rabbi büntető igazságszolgáltatása alá esik. Csakhogy Mendelt szerették; a sors is üldözte őt és ezenfelül is feléje irányult a közrészvét; e mellett azonban reb Abele délelőtt és most is nemcsak vele csufonároskodott, hanem meggyalázta az apját haló porában; aztán meg ütésével szintén csak az ő barátját és jötevőjét érte, aki ezért nyomban megbocsájtott neki és végül magát Mendelt olyan nyilvánvaló fájdalom szállta meg emiatt, hogy a közvélmény nagyon is kedvezően alakult az ő számára.

Jankele és a jó strázsamezter, akik a katasztrófa idején — az ő legnagyobb fájdalmukra — a hivatalos felsőbbiséget képviselő ház pázsitján aféle kis barátságos szunditást végeztek, — mint a vádlott hivei és reb Abele ellenfelei, a legkedvezőbb eredménnyel igyekeztek a közvéleményt, mely időközben a közbiztonsággal keveredett konfliktusba, tőlük telhetőleg támogatni. Jankele joggal állította mindnyájuk vigasztalására, hogy a rabbi a három gyász hét során semmi esetre sem fog átkot mondani és az érdemes strázsamezter, ki mint valami derék alkotmányos felsőbbiség a közbiztonság és közvélemény között futó keskeny ösvényen igen ügyesen tudott balancirozni, a gyülekezetet az eféle krízisek szokásos orvosságával, az elnapolással vigasztalta, amennyiben utalt arra, hogy a három hét elteltével Mendel úgy is túl lesz a kile jurisdictióján és a homokhegyen túl, valahol Angliában fog járni, ahol a rabbi és a zsan-dár még kevésbé tudja őt elcsipni.

Elég az hozzá, hogy az eset taglalásainak nagyon különböző szempontjai voltak, tanui rajtuk tűnődve osztak szét és az ítéletek hasonlóképp szanaszét ágaztak. A nap legujabb eseménye ily módon eljutott az öreg Genendelhez is, aki a kile végén éppen egy szegény gyermekágyas asszonynak kereste a kedvét és a legkisebb koru tanuló ifjuság között mélyes mély zsebéből borsoskakat osztott szét, hogy az ujszülött gyerek mellett végzett esteli imájukért*) megjutalmazza őket. A jó Genendel, aki csak az imént bámult el azon, hogy Mendelt a Malke lakásába látta lépni, visszatérteben el nem kerülhette, hogy megegyszer benézzen Malkehoz és közölje véle az ujságot és ezt, amint alább látni fogjuk, okosan és jól cselekedte.

Mert Salme szobájában, mikor már Mendellel együtt volt, a legmegrázóbb jelenetek egyike jászódott le.

(Folyt. köv.)

*) E szokás a kisebb községekben még mindig otthonos. A legifjabb iskolás gyermekeket a segédtanító elvezeti a gyermekágyas asszony szobájába és ott az ujszülött védelmére közösen mondják el az esti imát.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése szept hó végén lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltótlasanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala,

Budapest, Váczikörut 23. sz.

Hirek.

— **A pesti izraelita hitközség választásai.** October hó 30-án a pesti izraelita nagyhitközség választói a képviselőségnek felét választják meg újból és november hó 6-án a 201 képviselő újból választja a választmányi tagok felét, az 5 előljárót és az elnököt. (Elnök most **W a h r m a n n Mór**, alelnök és cultuszelőljáró **D e u t s c h Sámuel**, iskolai előljáró **S c h w e i g e r Márton**, jótékonsági előljáró **A d l e r Lajos**, penzügyi előljáró **P f e i f f e r Ignác**, gazdasági előljáró **G r ü n b a u m Miksa**). Az elhunyt **Fleischel József** helyére a választási bizottság alelnökevé **K e p p i c h Lipót** választmányi tagot választották meg.

— **Új templomelőljárók.** A nemrég elhunyt bold. **Fleischel József** helyére a pesti izraelita nagyhitközség utolsó választmányi gyűlése két templomelőljárót választott (a mi tán a legszebb elismerése a boldogult templomelőljáró fáradhatatlanságának és odaadásának). Az új templomelőljárók: **A d l e r Gyula** és **F l e i s c h e l Sámuel** választmányi tagok. Mindketten számos jelét adták már annak, hogy felekezeti ügyeink igaz, odaadó harczosai és meg vagyunk győződve, hogy a megtisztelő állásnak, melyre az ország első hitközsége méltatta, becsületére fognak válni.

— **Az egyetemi hallgatók részére rendezett istentiszteletről** most már, hogy első próbáját megállotta, mint institutióról beszélhetünk, melyet az intéző körök állandósítani fognak és a melytől üdvös befolyás várható jövő vallásos életünkre. Voltak, kik csak félve egyeztek a kísérletbe, hogy a főiskolák hallgatói részére a főünnepeken külön istentiszteletet rendezzenek. Tartottak tőle, hogy a szemnáriumi felső tanfolyam hallgatói, kik a rendezést magukra vállalták, magukra fognak maradni. De mennyire csalódtak. 460 jegyet adtak ki, de hétszáznál több hívő töltötte meg a Széchényi-kioskban rögtönzött imafáz helyiségeit, melléktermeit, zárt folyosóját és legalább még háromszázan keresték volna fel, ha az imahelyiségbe bejuthattak volna. Lélekemelő volt látni, hogy a jövőbeli orvosok, ügyvédek, tanárok, mérnökök, építésszek stb. mily áhitattal fohászkodtak, a karral és előimádkozóval mint recitálták az újévi imákat. Eltekintve a szorongástól, a rend példás volt és az egész istentisztelet becsületére válik az azt látogatott hívőknek, és első sorban a fiatal leendő rabbiknak, kik az előimádkozókat, a kart, a tóra felolvasóit, a kürtösöket és a szónokokat szolgáltatták. De különösen nagy öröme válik a hitközségnek, mely, mint említettük, ez istentiszteletet most már minden évben, nagobb helyiségben és több előkészülettel fogja rendezni. Hogy a szép istentisztelet létrejött, főképpen **D e u t s c h Sámuel**, a hitközség buzgó alelnökének köszönhető, ki a fővárosi zsidó élet emelése körül szerzett bokros érdemeit, szép új lappal gazdagította.

— **Az első magyar hitszónoklat zsidó templomban.** Aradi **Wallfisch Ármin** ur bizo-

nyitása ellenében, ki a »Pester Lloyd«-nak aradi tudósítása szerint azt igyekszik kimutatni, hogy nem **L ó w Lipót**, a bold. nagyhirű szegedi főrabbi, hanem **Steinhardt Jakab** a nagytudományu volt aradi főrabbi tartotta az első magyar zsinagógai szónoklatot, még pedig 1848-ban beiktatása alkalmából — lapunknak azt írják Bajáról, hogy már 3 évvel elébb magyar templomi szónoklattal avatták fel a bajai zsinagógát. (A felavatás 1845 szeptember 26-ikán történt). A felavató magyar szónok ugyancsak **Steinhardt** rabbi volt, kit a mint talmudi auctoritás az ország határára túl is ismert, akkori bajai pap: **Rabbi Götz Schwerin-Kohn** ajánlott meghívásra. A németországból idekerült, szigoruan orthodox, nagy rabbi a zsidó templomban való magyar szónoklatról akkor így nyilatkozott: »Ha arról volna a szó, hogy az ünnepi beszédet magyarul tartsa-e a meghívandó szónok, vagy azon a nyelven, melyen szent könyveink irvák, melyen **Mózes** hozta örök törvényeit, melyen **Sámuel** tanított, **Dávid** énekelt, **Jezsaiás** szónokolt, azt mondanám: héberül tartsa a felavató beszédet. De ha az a kérdés: németül-e vagy magyarul (és a szónok képes az utóbbi nyelven magát szépen kifejezni és a közönség őt megérteni) nem látom be, miért ne a magyarnak adjuk az elsőbbséget. Magyarország a hazánk, ránk nézve ennél fogva sokkal szentebb és drágább a magyar nyelv. Én magam is szívesen szónokolnék magyarul, ha a nyelvet annyira bírnám.« Mai orthodox rabbijaink tulnyomó része, fájdalom, még nem emelkedett a felfogás ilyen magaslataig.

— **A Jomkipur és a »berukkolás.«** Az aradi térparanesnok, **Rosenberg Sándor** dr. ottani főrabbinak f. hó 18-án kell megkeresése folytán 851-92 ügyszámu átiratával arról értesítette a megkeresőt, hogy egyuttal intézkedett, miszerint a zsidó vallásu önkéntesek az oktober hó 1-ére eső jomkipurra való tekintetből csak oktober hó 2-án tartoznak bevonulni. Az előzékeny térparanesnok intézkedése szép bizonyíték toleranciája mellett.

— **Érdekes arány.** Németországban a zsidók az összes lakosságnak mindössze 3 száztólját képezik, de az 1.800,000 márkához, melyet a szerencsétlen hamburgiaknak gyűjtöttek — mint egy berlini lapban olvassuk — ennek daczára teljes 18 száztólival járultak. Tolakodó zsidók!

— **Egy felköszöntő.** **D e s e w f f y Sándor**, a csanádi egyházmegye püspöke tiszteletére az aradi minorita társházban f. hó 25-én a rendtársaságát rendezett, melyre a város vezéregyéniségei voltak hivatalosak. Mikként a többi felekezetek papjait, **Rosenberg Sándor** dr. főrabbit is meghívták az illustris társaságba, hol az aradi zsidóság lelkipásztora a következő felköszöntőt mondotta:

»Méltóságos és főtisztelendő püspök Ur! mélyen tisztelt Uraim és szeretett kartársaim a legszentebb hivatásban!

Szabadjon nekem is ezen ünnepélyes és reám, a zsidó papra nézve, mondhatom, emlékezetes perczekben poharat emelni egy szent, magasztos eszmének világhódító győzelmére, melyet én itt e fényes körben mintegy megvalósítva látok; melynek én is köszönhetem a kitüntetést, hogy a magyar katolikus egyház egyik kimagasló, feukölt szellemű főpapja iránt hódolatteljes

tiszteletemnek szerény kifejezést adhatok: t. i. a *hitfelekezeti békeség, testvériség és szeretet eszméjének diadalára, mely egyik hatalmas tényezőjét képezi édes hazánk nyugalma- és boldogságának is.*

Már majdnem háromezer év előtt az utolsó zsidó próféta, Malákiás, hirdette ezen dicsó eszmét a lélekemelő szóval: »Hisz egy közös mennybeli atyánk van mindnyájunknak, egy Isten teremtett bennünket, miért hűtlenkednék testvér, testvér ellen?« Az egész őskori pogányvilág nem ismerte eme valláseszményt, csupán a kis Izrael népe körében Palesztina szűk határain belül hangzott az fel legelőször, Ezt a mennyi szikrát — ez tagadhatlan — azon istenáldotta emberlélek az általános emberszeretet szövetségévé gyújtotta fel, kinek apostolai aztán ezt a szövétnekét bátran kivitték a pogány sötétségbe, hogy ottan is vallásos világosság támadjon. Így átkarolta ugyan a szeretet isteni szelleme a nagy embervilágot, de — fájdalom — még nem hódította azt meg tökéletesen. S vajon miért nem? Azért nem, mivel az elkülönítő elemek a különféle vallásformák, szokások és szertartások még mindig hatalmasabbak az elválasztásban, mint a szeretet isteni szelleme az egyesítésben, a testvéresítésben. Pedig ezen szomorú tény ellen maga az isten hangja is szüntelen szónokol a természet templomában! Ott a természetben szintén számtalan lény- és tüneménynek küllalakjára nézve a sokszerűség, a különfélétség olyannyira dúsz, hogy még egy és ugyanazon fának levelei, virágzatai sem hasonlók egymáshoz, ám azért mégis uralkodik közöttük az édes, béketerjes harmonia, mert fölöttük az egy teremtő Isten egyesítő szelleme lebeg. S így kell hogy legyen — valamint erős hitem, hogy lesz is — az emberiség templomában, ahol mindenki imádja és szolgálja a vele született hite, szokása és nyelve szerint a közös mennybeli atyát, azon egyesítő istenséget, kinek egyetlen földi gyermekei, tehát testvérek vagyunk. Midőn végül még hitközségem nevében is köszönetet mondok az aradi Minorita-rend felvilágosodott vezérpapjainak azért, hogy nekem oly kitüntető alkalmat adtak itt ily szellemben felszólalhatni, fohászok a közös örök atyához, hogy engedje mihamarabb világszerte, de különösen édes magyar hazánk üdvére, megvalósítani az erre hivatott nagy és hatalmas lelkipásztorok által a hitfelekezeti békeség és testvériség világmegváltó eszméjét!«

A felekezeti széthuzásokra, mint jótékony harmat hulló szép szavak: a jelenvoltagekra, különösen a felekezetek lelkészre látható jó benyomást gyakoroltak. A püspök kezét nyújtva, avval gratulált a szónoknak, hogy ő is osztja nézetét, a polgármester pedig örömeinek adott kifejezést, hogy a felköszöntő az oly szép szellemben van tartva.

— **Gyászeset.** Steiner Izidor, komáromi megyei nagybirtokos s. hó 27-ikén 78 éves korában jobblétre szenderült. A megboldogult már 6 esztendeje, hogy Gyalláról a fővárosba tette át lakását, de amint azt a távoztát fájlaló lakosságnak megígérte, ideje legnagyobb részét mégis csak az ő szűkebb körű földie között töltötte, akik felekezeti különbség nélkül becsülték benne a jó szívet, a becsületességet és a munka emberét, a zsidók pedig ezenfelül templomuk

és iskolájuk létesülésének bőkezű előmozdítóját és mindvégig támogatóját is tisztelte benne. Halála olyan gyászt keltett az ó-gyallai lakosság körében, hogy temetése idején, s. hó 28-án délután szünetelt a munka, a honvédség, járásbiróság, szolgabiróság, községi előjáróság, iskolák mind kivonultak a temetésre, melyen Schnitzer Ármin dr. komáromi főrabbi nagyszabású, a gyallaiak rabbija, Deutsch Ignác megkapóan méltató beszédeket tartottak és Strausz J. A., a budapesti orth. hitközség egyik előjárója, a megboldogult rokona, is szép bucsuzlatót mondott. A gyászeset a fővárosban is többeket sujtott, így Lindenbaum Mór, tekintélyes nagykereskedőt, az elbunyjt vejét. A megboldogultnak két fia: Gáspár Duna-Radványon és Mihály Ó-Gyallán szintén földbirtokos. A temetés alkalmával a kath. és ref. lelkészek pénzt osztottak szét a szegények között.

— **Még egy adat a két felekezet teoriájához.** Az orthodox vezetés váltig hirdetheti és megfélemlített rabbijaival váltig megpecsételtetheti, hogy a közvetítő bizottságot és szabályzatát el nem ismerők »a zsidóságtól elszakadt idegen hitfelekezet«, maguk az orthodox hitközségek és azok tagjai pocskká teszik az örületes tant, mivel természetesen igen helyesen cselekesznek és csak egészséges felfogásukról tesznek tanubizonyosságot, hogy nem törődnek egy egyenesen természetellenes szentenciával, melyet felállíthat egy vallásban csináló érdekszövetség, de a melyet meghazudtol az élet, a gyakorlat, meg minden nap, minden lépés. A sok közül kiemeltük, hogy Reich Koppel, a pesti orthodox rabbi nem rég a gödöllői »idegen hitfelekezet« területén esketett és hogy az esküvőt annak az »idegen hitfelekezet«-nek anyakönyvébe vezették be; valamivel később regisztráltuk, hogy a zentai orthodox hitközség a mohácsi »idegen hitfelekezet« papját hitszónoklat tartásával kínálta meg, amit az az orthodox zsinagógában szombat napján meg is cselekedett és hogy a hívők ropant lelkesedéssel hallgatták; egy héttel rá megirtuk, hogy a temesvári »idegen hitfelekezet« körében a pozsonyi orthodox rabbiiskola egy bachurja esküvőt végzett és ugyanekkor feljegyeztük azt is, hogy Sátoralja-Ujhelyben a szemináriumból (kérem: a s z e m i n á r i u m b ó ! ! azaz a »legidegenebb hitfelekezetből«) kikérült rabbijelölt (dr. Mandel) egy ottani orthodox gyáros (Weisz) leányát vette nőül, összeadta őket pedig — egy status-quo-beli zsidó tudós (Singer Bernát) és hogy azért sem a vőlegénynek, sem menyasszonyának, sem az esküvőt végzett paedagogusnak nem kellett vallást változtatnia És most azt a nem kevésbé érdekes hírt vesszük, hogy a pesti orthodox hitközségnél, melynek papja meg nem szűnik a szószékről izgatni a zsidóság nagyobb és intelligensebb fele ellen, a mit különösen a Jofolyt Ros-hassono ünnepen nagy sikerrel tett — ugyancsak Ros-hassono ünnepén az ó-budai »idegen, hitfelekezet« volt kántora működött mint előimádkozó. Pedig Blumenfeld ur sem ki, sem át nem tért, csak egyszerűen betért az Orczy-féle házba és lett neolog kántorból orthodox chazn. De azért Koppel Reich és Ignác Reich és minden apróbb-nagyobb Reich tovább is vigan hirdetik, hogy: »két felekezet.«

— **A király elismerése.** Steinhall Adolf földbirtokost, ki Nagy-Szalontán tavaly tetemes költség-

gel kisedővokat létesített, ő felsége polgári erényei jutalmául a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. A királyi kitüntetést e héten nyújtották át neki ünnepelesen. D ö r y E. főispán, ki az érdemjelet a kitüntetett mellére tűzte, szép beszédet intézett az ünneplő sokadalomhoz, melyben Sternthalnak polgári és hazafiui érdemeit méltatta. A megtisztelt köszönő szavai után, a főispán, a város előjárósága és a megye főtisztviselői jelenlétében, a Sternthal által létesített kisedővok udvarán, a gyermekekhez is beszédet intézett és jötevőjüket szeretettel ajánlotta kis szíveiknek. Az ünnepélyt lakoma követte, melyen a főispán Széll Kálmán, Beöthy alispán s több kitűnőség vett részt s az ünnepeltet többen köszöntötték fel.

— **A szászvárosi új zsidó templom.** Lapunk egy barátja írja nekünk a következőket: Szászvárosban, a szász székek egyikén 48 előtt még nemcsak laknia, de egy 24 óránál tovább ott tartózkodnia sem volt szabad a zsidónak. Az első zsidó, egy Kohn nevű vándorrabi vagy 90—100 évvel ezelőtt fordult meg ott fiatal feleségével, aki már az első 24 órában lebetegedett. A szegény apa lófott-futott fűhöz-fához, királybíróhoz és szász káplánhoz, meg a stadthahnhoz (ma is így hívják a város kapitányát), hogy már most mit csináljon ő az ő feleségével. A bölcs tanács összeült s meghozta a salamoni ítéletet, hogy az asszony ott maradhat még 8 napig, de csak úgy, ha a gyermekét megkeresztelteti. A szegény rabbi belemarkolászott ugyan a hajába, de mit volt mit tennie, a két rossz közül inkább hallgatott az emberiség szavára; maga pedig a szomszéd faluban várta felesége felgyógyulását. Csakhogy az asszony nem gyógyult fel s az apát és férjét újra feleségéhez vonta a családi kötelék. A város ezért felesége kitértét kérte cserébe s mikor az asszony még mindig nem gyógyult fel, a vándorrabi maga is kénytelen volt hitét hozni áldozatul, hogy közelében maradjon. Ennek a családnak ivadékai Gohn néven még most is szerepelnek Szászvárosban. — Szászváros első zsidó lakója, ki atyja halálakor, 1859 ben már zsidó temető kihatását is ki tudta eszközölni, még most is él és sok érdekes dolgot tudna elmondani községe történetéből. A később érkezett zsidók csak mint az ő alkalmazottjai telepedhettek meg a városban (rég időben Pesten is csak »alkalmazott« titulusa alatt engedték meg a letelepedési joggal nem bíró zsidó tartózkodását.) Az 1867-iki emancipáció Szászvárosban is megkönnyítette a zsidóság ügyét. De a Villa Sancti Ambrossii néven már a 11-ik században szerepelt városban, mely a most cseh hegynék nevezett fensíkon épült, már a régi időben is otthon voltak a zsidók. Erre vall a régi zsidó temető, illetve a város határában felfedezett héber feliratu sírkövek. A mostani congressusi hitközségnek vagy 35-40 tagja van. Ezeknek elég lett volna a 13 évvel ezelőtt épült kis imaház, ha az meg nem roskad, s ha a Kún Kocsárd emelte tanodába meg a nemrég épült

állami leányiskolába járó, idegenből érkező ifjuság is nem vágyódnék az istenháza után. Főleg ezek számára épül 7000 frt költséggel az új zsinagóga. A terveket ingyen dolgozta ki egyik hitközségi tag s akinek lova, szekere van, az ott dolgozik szabad idejében a templom épületén. De a 35 - 40 tag áldozatkészsége, igyekezete és természetben szolgáltatott munkája nem elegendő, ezért fordult a hitközség istenes munkájának érdekében gyűjtőívekkel a jószívű közönséghez.

— **Érdemes halottja van** a marseillei olasz kolóniának Allatini Salamon személyében, aki a napokban jobb létre szenderült. A megboldogult előkelő szerepet játszott a keresk. világban; ami abban is kifejezést nyert, hogy számos rendjelnek főtisztje és kommandeurje volt. Temetésén sok olasz és francia egylet vett részt.

— **Eljegyzés.** Baruch Arnold nyiregyházi hitk. elnök leányával Irmával, Fleischl Dezső tiszta-szöllősi földbirtokos jegyet váltott.

— **»Negyvenezer mértföld vitorlával és gözzel.«** Ily című könyvére bocsájt ki előjegyzési felhívást Gáspár Ferencz dr. az ismeri honvédezed-orvos, ki tengeri utazásairól irt szingazdag tárczaközleményeivel új genret teremtett a magyar irodalomban. A munka avval a tengerentúli exotikus világgal fog megismertetni, melyről eddigelé legfőlebb fordított munkákból szerezhett tudomást a magyar olvasó. A három részből álló könyv elejét himes tollal haditengerészetünk leírása képezi, a II. rész egy a »Zrinyi corvettán« tett nagyobb expedíció utleírását és a befejező rész önálló epizódokat fog ismertetni a tengerészet és gyarmatlakó európai népek életéből. Orvos létére a szerzőnek a legkülönfélébb körökben volt módja megfordulni s ennél fogva csupa hű és érdekes képpel lepheti meg az olvasót. A 40 ives, számos képpel diszitett munka előfizetési ára 4 frt, mely összeg a kiadásról pazar fénynyel gondoskodó Bába Sándorhoz Szegedre küldendő.

— **Zelenka Pál püspök** az ág. ev. egyetemes gyámintézet gyűlésén, mint ennek egyházi elnöke a minap Nyiregyházán időzött. Ez alkalommal — mint nekünk írják — a hatóságok és többi hitfelekezetek sorában az ottani zsidó hitközség is tisztelgett előtte. A küldöttség tagjai Baruch Arnold h. elnök vezetésével Mandl Abrahám, Hartstein dr. Schuck Mór, Weimann dr. iskolaszéki elnök, Friedmann Sándor, Friedlieber Sámuel és Rosenbergr dr. voltak. Szónokuk, Baruch Arnold avval üdvözölte az illustris vendéget, hogy ennek tetteit mindenkor a vallási türelmesség és a felekezetek közt való béke ápolása vezérelte, meg hogy egyháza érdekeit a mindnyájunkkal közös édes haza érdekeivel mindig összhangzásban tudta hozni. A püspök erre rokonszenvesen válaszolt. Örvend — úgy mond — hogy alkalma van az izr. hitközség küldöttségét fogadni és jóindulatáról biztosítani. Mindig a felekezeti béke és egyenlőség szószólója volt,

még pedig annál inkább, mert egykor az ő felekezését is alig türték. Ezért biztosította is a küldöttséget, hogy annak idején a főrendiházban a receptió mellett fog állást foglalni. — Ezután kezét fogott a küldöttség minden egyes tagjával, tudakozódott a község és iskolája viszonyairól s említette hogy a község elnökéről a kiben később a miskolci gymnasiumban volt tanítványát ismerte föl — sok jót és szépet hallott.

— **Zsinagóga fölavatás.** Szilágy-Somlyón e hó 16-án este és 17-én d. e. avatták fel a szokásos szertartások mellett és ünnepélyességgel a restaurált és újjá alakított községi zsinagógát. A csinnal épült új zsinagóga a város legszebb épülete és teljesen elüt a régi egyszerű templomtól. Az új zsinagóga diszes falai, csinos ablakai és a homlokzat közepén két gömb közzé elhelyezett, márványkőből faragott frigyablak, kellemes benyomást tesznek a szemlélőre. Belül 14 méter széles, 16 méter hosszú és 9 és fél méter magas. A régi mozgó székek (stenderek) helyett, padok vannak berendezve, kettős kijáratral, a falak mellett és az almémor körül. Szépen ki van festve és közepén egy gyönyörű óriási csillár 180 gyertyalángja szórja estenkint a szemvakító világosságot. A csillárt P o s n e r Ábrahám, a templomépitő bizottság áldozatkész elnöke készíttette saját gyárában és 800 flot ér. A zsinagóga nyugati és északi része egészen az utcára van kiépítve. A főbejárat nyugatról a terménytérén van. A két oldalt karzatokkal kibővített női osztály feljárata északon a Rákóczy utcán, keletről az udvaron van. Az eddig felállított 175 templomi székéből csak 85 lett eladva, de már ezekért is 4533 frt 37 krral több folyt be a hitk. pénztárába, mint a mennyibe a régi székek kisajátítása és az új templom építése került. A többletet iskola építésre szánták.

— **Negyedszázadig a jótékonyság terén.** Győrből írja tudósítónk: L e d e r e r Simonné izr. nőegyletünk elnökasszonya néhány nap mulva idegenbe távozik. Miután nálunk a jótékonyság ügyét meleg szívvvel negyedszázadon át a legnagyobb igyekezettel szolgálta s az izr. nőegylet élén ezen idő alatt az egész lakosság rokonszenvét és becsülését kiérdemelte, nem tudunk tőle emlékezetesebb bucsu nélkül megválni. Az ünnepély napját f. hó 18-ikára tűzték ki és színteréül a hitközség tanácsstermét választották, hol ez alkalommal a város legelőkelőbb urasszonyai, K a u e z Gusztáv dr. orsz. képviselő, L a s z b e r g gr. főispán, S a m u Ferencz, M i h a l k o v i c s Tivadar stb. szintén megjelentek a nagyszámu ünneplő sokaság körében. Az ünnepeltet 8 tagu bizottság kérte a szépen diszitett terembe, ahol éljenzéssel, P f e i f e r Fülöp dr. hitk. elnök pedig csinos beszéddel köszöntötte. Utána Szántó főkantort vezénylete mellett a fiatal lányok kara szoltárt énekelt, majd Fischer Gyula drné

és Leszlényi Imre drné széles fehér szalagos babérokoszorut nyújtottak át az ünnepeletnek. Erre Fischer Gyula dr. főrabbi pompás alkalmi beszéde következett, melynek során Mózes III. k. 19. f. 18. v.-ből vett ezen mondásból »Szeresd felebarátodat mint tenmagadat» kiindulva, igen megkapóan méltatta a jubilansnő érdemeit, kinek zsinagógánk egyik legszebb darabját, az esketési mennyezetet, társadalmunk egy új leányárvaház-alap tetemes gyűjtését, a vízkárosultak felekezeti különbség nélkül mindig az első segélyt, szegények és árvák, szükölködők és ügyefogyottak mindenkor sok jót köszönhetnek. A nagy hatást keltő beszéd után B o s k o v i t z Dávid hitk. titk. felolvasta a H e r z Zsigmondné és R a n s c h b u r g Salamon drné által átnyújtott díszfeliratot, mely egyuttal alapító levél az ünnepelet nevére. Ezt egy kis leánynak köszöntője követte, ki szegényebb sorsu társnői jókívánatainak adott kifejezést. A megtisztelt elnökasszony e sokoldalú ünnepeletetéstől annyira elérzékenyült, hogy köszönetét mással kellett felolvastatnia. A szép és emlékezetes ünnepélyt a Hymnus eléncklésével fejezték be.

Sch. B.

— **Rabi Akiba Eiger és a kolera.** A kolera-veszély közelségére való tekintetből mindenféle sokan hivatkoztak az egykori híres poseni pap r. Akiba Eiger rendeletére, mely 1831-ben a zsidó nagy ünnepek előtt való járványos időben kelt s a kolera ellen való óvintézkedéseket tartalmaz. Csakhogy felremagyarázták a híres szaktekintély rendekezéseit, s mint pl. a Varsói rabbi, még a böjtölés alól is dispenzálták a gyomor beteget, holott Jom kippurkor a böjt alól való mentesség egyesegyedül csak a halálos beteget illeti meg. A tévedésekkel szemben, melyek r. Akiba Eiger rendeletének felremagyarázásából származtak, a jelenlegi poseni rabbi F e i l c h e n f e l d dr. szükségesnek is látta a következők közzétételét:

Hirneves elődömnek r. Akiba (Jakab Mózes) Eigernek 1831-ben a főünnepekre vonatkozólag közzétett szabályrendelete némely helytelen magyarázatával szemben egy autentikus okirat alapján, a mózes vallásu kolera bizottság által kibocsájtott és az említett főrabbi valamint rabbicollegiuma által sajátkezü aláírásukkal szentesített zsinagógai rendelkezések részben tartalmuk, részben szöhu szövegükben közölve szolgáljanak tudomásul: Az 1—8 §-ban el van rendelve, hogy a nagyünnepeken a székirtokosoknak csak fele legyen feljogosítva a zsinagóga látogatásra. A másik fele részük számára más helyiségekben külön istentisztelet tartatik. A 9. § az istentisztelet tartamát az újévi ünnepekre 5—5 órára korlátozza és e célból egyes imák megrövidítését rendeli. A 10. § megtiltja e napokban a zsinagógák kivilágítását. A 11 és 12. §§ ok figyelmeztetést tartalmaznak, hogy e napokon az első kimenet előtt theát inni a sófür fuvás után reggelit kell enni. A 13. §-ban az engesztelő

nap előestéjére, a 14. §-ban az ünnep napjára vonatkozó rövidítések vannak elrendelve. A 15. § szerint a reggeli 5 $\frac{1}{4}$ órakor kezdődő istentiszteletnek két megszakítása, délelőtt 10 $\frac{1}{2}$ -től 11 $\frac{1}{2}$ -ig és délután 3-tól 4 $\frac{1}{2}$ -ig vannak elrendelve. A 16. §-a zsinagóga kivilágítását e napon általában és az előestére mással mint fehér viaszgyertyákkal megtiltja. A rendelet utolsó, 17. §. a héber mondatrészek szószerinti fordításában a következő: Miután az engesztelés ünnepét a szent órára rendeli el, a b ő j t ő l l e s t e k i n t e t é b e n a rabbi ur az ő collegiumával m i e n g e d m é n y t s e m t e h e t. Hogy azonban módjában legyen mindenkinek minden őt érhető rosszullet esetében az orvost megkérdezni, a község szobájában mint minden zsinagóga központjában, fölváltva két orvos fog jelen lenni. A rabbi ur sürgősen figyelmeztet még a legcsekélyebb rosszullet eltitkolásának kerülésére is, és az orvos azonnal való megkérdezésére: Aki e figyelmeztetést megszegi, az nem csak a saját életét veszélyezteti, hanem másokét is, mert miatta másokat szerencsétlenség érheti s így a saját és a mások életeért lesz felelős az ilyen szent napon pedig az olyan nagy bűn elkövetésétől, mely fölér a gyilkossággal mégis csak különösen tartózkodni kell.

— **Howard cardinalisról**, a talmudtanulóból vált egyházfjedelemről, kinek elhunytát a napilapok közölték a »Bohémia» igen érdekes dolgokat mond el. A liberális gondolkodású cardinalis, kit a római levelezők és ultramontán lapok a Notinghami egyházme gyében 1829-ben előkelő nemesi családból születettnek állítanak — az idézett lap szerint — úgy mint azt régebben mi is állítottuk — Prágában pillantotta meg a napvilágot még pedig mint egy Austerlitz nevű zsidó szatócs gyermeke, aki Jakab nevet kapott. A kis Jakab hamar elvesztette apját, de az anyja ki az üzletet tovább folytatta, a zenéhez és nyelvekhez sok hajlammal bíró eszes fiút a telhető legjobb nevelésben részesítette. A prágai conservatoriumról kikerülvén, Austerlitz Jakab az V. vadászrezred zenekarába lépett, ahonnan 3 év múlva további kiképzetése végett a párisi zeneakadémiára ment, de emellett a nyelvtanulmányokra is olyan gondot fordított, hogy 9 élő nyelvet beszélt. Aztán Nyugot-Indiába, Dél-Afrikába került, majd Alexandriában vállalt egy kereskedelmi háznál pénztáros hivatalt. Innen Brestbe, Brüsszelbe, majd Londonba vitte nyugtalan szelleme, ahol rövid tartózkodás után egy Jackson nevű bankárnál mint udvarmester nyert alkalmazást. Itt összeszeretkezett a gazdája leányával s hogy ezt szépszerivel nem adták hozzá, megszőktette és Antwerpen felé vitorlázott. Aztán mint Brown John dr. ügyvéd szerepelt egy darabig, mert a hajó kapitánya e névre szerzett neki utlevelet. Járt Wiesbadenben és Hamburgban, Berlinben Lipsceben, és Drezdában, Prágában meglátogatta anyját, aztán Bécsbe ment, majd Brünnebe, ahol akarat-

lan apósa Jackson távirata folytán elfo:ták, törvény elé állították, ott megvallo t mindent és 6 havi börtönre ítélték, mely idő alatt kedvese anyjánál tartózkodott. Itt börtönében nyilvánította szándékát, hogy ki akar keresztelkedni, és a büntetés letelte után a prágai szent lélek templomban ezt meg is tette. A statthalterei engedelmével itt változtatta nevét Howardra. Kedvesét nemsokára nőül vette és egyik tanuja Antos keresk. kamarai alkalmazott volt. Később Edinbourgban zeneiskola nyitására engedélyt kapott, majd Londonba utazott, hogy apósával megbéküljön, ami azonban nem sikerült, sőt inkább párbajt vívott sógorával, a fiatal Jacksonnal, akit megsebesített. Edinbourgba többé nem tért vissza, s egyszer csak azt írta feleségének, hogy papnak készül. Aztán jezsuita kolostorba lépett és 3 év múlva Beckx pater segítségével a római jezsuita kolostorba került. Itt Antonelli cardinalis figyelmét hamar magára vonta és megkezdődött emelkedése. Ancona püspökének halálával ő foglalta el ennek magas állását és nemsokára rá kinevezték kardinálissá, 1880-ban a conclave a mi uralkodónkhoz szóló megbizással tüntette ki. Ischlbe utazta előtt irt nejének, kinek tartózkodási helyét ismerte, hogy szeretne vele találkozni. Az asszony eljött Bécsből, hol társalkodónő volt és a cardinalis levetette egyházi ruháját, nejével Londonba utazott és — hirlapiróvá lett. — Más helyen azt olvassuk, hogy Bécsben még most is él két zsidó, kiket Howard fiatalkorukban tanított.

IFJ. NAGEL OTTÓ KIADÁSÁBAN

BUDAPEST,

Muzeum-körut, a Nemzeti színház bérházában

megjelent és kapható:

Népiskolai földrajz I. rész. A IV. osztály számára. Irta **Barna J.** Második javított kiadás, kemény kötésben ára —.20

Népiskolai földrajz II. rész. Az V. osztály számára. Irta **Barna J.** Második javított kiadás. kemény kötésben ára —.20

Népiskolai földrajz III. rész. A VI. osztály számára. Irta **Barna J.**, kemény kötésben ára —.20

Szerző Barna J., kinek olvasókönyvei évenként sok ezer fővárosi és számos vidéki tanuló kezében forognak, előszavában a könyvecske szerkesztését illetve, így nyilatkozik: Ami az anyag beosztását, methodikai feldolgozását illeti, lényegesen eltértem az eddigi általános szokástól, mi különösen Magyarország leírásánál azonnal feltűnik. Téves nézetnek tartom ugyanis az országnak régi kerületenkénti felosztását, minek sem politikai jelentő-ége, sem más előnye nincs. Sőt tapasztalatból állithatom, hogy a gyermekre zavarólag hat, midőn Árvamegyét a Dunáninneri, a szomszéd Szepesme gyét Tiszáninneri kerület megyéihez kell sorolnia. Egy egész ország képéről hű fogalmat úgy is felette nehéz a gyermeknek alkotnia, de éppenséggel

lehetetlenné válik ez, ha a különben egybetartozó részeket természetellenesen szétdaraboljuk. Az egyes vidékek megyéit egymás mellett tárgyalni célszerűbbnek tartván, úgy is cselekedtem.

Földrajz vidéki népiskolák számára. Irta **Kelecsényi Rezső.** Második javított kiadás 17 képpel, ára. —.16
Minden példány után 1 kr. az Eötvös-alapnak jár.

Kohn Arnold

gazdag sirkőraktárát
(Váczi körút 14, szemben az Andrássy-
ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezekedik a cég jó hírneve.

↳ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ↵

NEUMANN LIPÓT



könyvkötészete
BUDAPEST,
Múzeum-körút 10. sz.

Elvállal mindennemű

könyvkötő munkát,

ugyszintén

aranynyomású plakátok

tiszta és gyors elkészítését mély- és dombornyomásban.

A nagyérdemű közönségnek becses figyelmébe ajánljuk több kiállításon aranyéremmel kitüntetett műtermünket, valamint nagy raktárunkat kül- és belföldi szövetekben.

Buchhalter és Társa

férfi-szabók

VII., Károly-körút 19. (Báró Orczy-ház.)

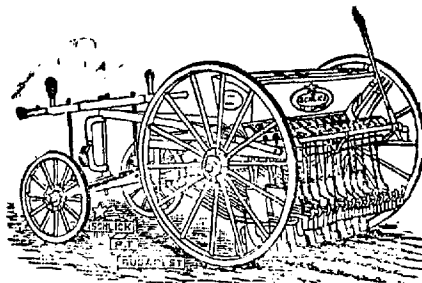
SCHLICK-féle vasöntőde és gépgyár
részvény-társaság
BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: **VI. Külső váci-ut.**
Városi iroda és raktár: **Podmaniczky-u. 14.**
Flók-raktár: **Kerepesi-út 77.**

Gáz- és Járgány-cseplőkészületek
számos első díjjal kitünt. Schlick-féle
szabadalm. 2 és 3 vasu ekék,
mélyítő és egytetemes aczél-ekék,
eredeti **SCHLICK- és VIDATS-féle**
egyvasu ekék, talajmivelő eszközök,

valamint

Schlick-féle szab. »**HALADAS**« sorbavető gépek,



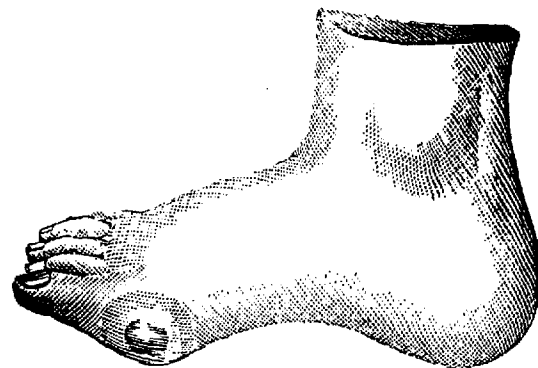
Takarmánykészítő gépek, darálók, őrlőmal-
mok és minden-
nemű gazdasági
gépek. Eredeti
amerikai kéve-
kötő s marokrakó
arató-gépek és

fűkaszaló gépek, szállítható mezei vasutak stb.

Előnyös fizetési feltételek.

↳ **Legjutányosabb árak.** ↳

Árjegyzékek ingyen és bérmentve



↳ **Fájós lábakra** ↳

ugyszintén csúzos és köszvényesekre ajánlom
lábbeli készítményeimet

GERŐ ADOLF cipész-mester

V., Fürdő-utca 2 sz., a Diana-Fürdő-épületben.

POLOSKAGÁT

poloska-irtószergőzkészülékkel.

A poloskagát az eddigi mindenféle poloska-irtószerekkel daczolhat, mert a poloskagát oly fojtó erőt fejt ki, melylyel öt perc alatt minden poloskát, amely lélezkzik, megfojt. Az eddigi többféle poloskairtószereket túlhaladja, mert nemcsak ott pusztít, ahol poloskaféreg látható, hanem mindenhova hatol, mert a poloskák leginkább a szobapadlók alatt, továbbá ablak- és ajtórámák között tartózkodnak, ahová irtó port hinteni lehetetlen, de ezen fojtó gőz még ott is mindent, ami életben van elpusztít.

A **POLOSKAGÁT** kapható dobozokban. Használati utasítás szerint a poloskairtást bárki is eszközölheti. Ára dobozonként 50 kr., 1 frt és 2 frt.

GUTTMANN ÁVID

lakás- és ablaktisztító vállalata.

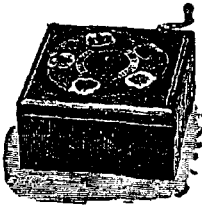
Alapítotott 1879-ben.

BUDAPEST, Károly körut 22.
(Röser bazár) 3 12

VARJU KAROLY hangszergyáros

a komáromi kiállítás jury tagja,

Budapest. Kerepesi-ut 57. sz.



Egyedül jogositott készítője a szab. **üveg-oszlopszatu** harangszimbalmoknak, mely négy nagy éremmel van kitüntetve.

Nagy vásztekban **vonós, pengető, hajtó és húzó hangszerek**, a melyeknél 15% engedmény takarítunk meg, ha

a 200 képpel illusztrált ingyen árjegyzéket kérjük egy levelezőlapon.

Czimbalmok részletfizetésre is kaphatók.

Részletfizetésre.

Részletfizetésre

JUST TIVADAR

férfi szabómester

Budapest, VII., Erzsébet-körut 24. sz.

Elvállal mindennemű **gyermekruha** készítését, valamint

katonai egyenruhákat

mérték szerint jó és pontos kiszolgálás mellett. Dus választék legfinomabb angol és francia szövetekben. Rendes évi lakók és hivatalnokok részletfizetésre árfelemelés nélkül.

Szakértői vélemény: A forgalomban levő valódi francia cognacokkal vetekedhetik.

A gróf Esterházy Géza-féle cognac

orvosi tekintélyek által ajánlva, felette kellemesen és jól ízlik, minőség tekintetében bármelyik francia gyártmányul versenyezhet — ára pedig sokkal olcsóbb.

KÜLÖNLEGESSÉG

*****COGNAC**

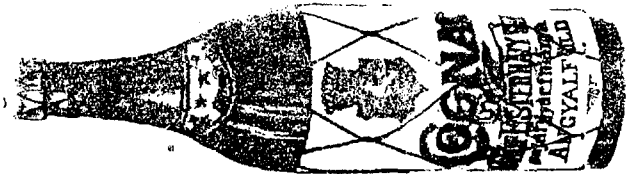
mindenütt kapható

A mi cognacunk tiszta borból van finomítva, minden idegen anyag hozzátevéle nélkül, miért is

J Á R V Á N Y O S B E T E G S É G E K N É L
kötő eredményvel használtatik.

Központi iroda: Budapest, külső váczí-ut 23.

A gróf Esterházy-féle cognac-gyár igazgatósága.



Csak akkor valódi, ha a sértetlen dugón ez az ígértet írás van: »Gróf Esterházy Géza.«

Kanitz Ferencz és Társa

szepességi vászon raktára,

menyasszonyi kelengyék gyára,

Budapest, VI., hatvani-utcza. 11 sz.

alatti jóval megnagyobbított, látványosságot képező üzletben dus választékban kaphatók: a legnehezebb minőségű **szepességi rumburgi, kreasz, hollandi, irhoni és sziléziai vásznak**, **szepességi és dupladamaszt asztalneműek**. Legnagyobb raktár kész női, férfi és **gyermek fehérneműekben**. Minden e szakmába vágó rendelmény leggyorsabban eszközöltetik, mert a műhely a házban van. Nagy választék **ágyhuzatok és paplanokban**.

!! Ujdonságok kávék terítékekben !!

Crestonok, batisztek, sephirek, satinok, nyári pique, gyermek-ruha csinvat stb. stb,

Különlegességek !! angol és francia batist és lenzsebkendőkből.

Valódi szerb vásznak.

Iskolás gyermekek részére szükséges **fehérnemű** nagy választékban kapható,